

A befejező rész a jövő fejlesztési irányait és a tanulmány alapján levonható következtetések összefoglalását tartalmazza. Néhány probléma még megoldásra szorul, ezeknek a jelenlegi megoldása nem kielégítő az olcsóbb és gyorsabb kiadástechnika létrehozásához, így:

a különböző gépek, berendezések egymáshoz csatlakoztatását a különböző gyártmányok eltérő paramétereinek nehezítik,

az alapvető összeállító program mellett hiányoznak a megfelelő részprogramok a speciálisan kiadói feladatokhoz. Ilyenek:

kézírt dokumentumokból álló adatbázis kezelése, on-line összeköttetésű szövegkiadás, on-line összeköttetéssel szövegoldal összeállítás, számítógépes betűszedési folyamatellenőrzés, kiadási munkához alkalmas, egységként kezelhető információmezők (adatcsoportok) programműveletei, kommunikációs módok javítása, gyorsítása, a sokféle munkafolyamatot összekötő és ellenőrző, összehangoló programok.

Végül az ismertetett tanulmányt a felhasznált szakirodalmi forrásokra vonatkozó bibliográfia egészíti ki.

/Editorial Processing Centers. A study to determine economic and technical feasibility. = Information Part 2. Reports Bibliographies. 3. köt. 6. sz. 1974. p. 1-12./

(Grofcsik Gusztávné)

Számítógépes kémiai információkeresés a varsói Műegyetemen

A vegyipar, a tudományos, felsőoktatási és műszaki fejlesztési miniszter és a Lengyel Tudományos Akadémia elnöke 1974. évi megállapodásukban a varsói Műegyetemet jelölték ki a számítógépes kémiai és vegyipari információkeresés központjává.

Azóta a Műegyetem Központi Könyvtárában létrejött a Vegyészet Tájékoztatói Központ, megállapodás született a CAC beszerzésére és lengyelországi hasznosítására, illetve a szolgáltatás megindítására is.

Az előfizetői igények alapján 1975 május végéig összesen 785 profilt alakítottak ki. Ez nem ment egészen simán: a felhasználók szükségleteiket hol túl távan, hol meg túlságosan szűken fogalmazták meg, s így számos elsődlegesen kidolgozott profilt módosítani kellett.

Minden egyes 8000 rekordot tartalmazó mágnesszalag számítógépi futása 1000 profil esetén IBM 360/50 számítógépen kb. 6 órát vesz igénybe és kb. 7000 választ eredményez. A kinyomtatáshoz további 4 óra szükséges.

Ha a felhasználónak valamely számítógépen szolgáltatott információ kívül szüksége van a *Chemical*

Abstracts hagyományos referátumára és/vagy az eredeti dokumentumra is, a Műegyetemen a másolatokat is meg lehet rendelni. (Ezenkívül a Lengyel Tudományos Akadémia Tudományos Tájékoztatói Központja is berendezkedett a másolatszolgáltatásra.)

Az ESZR családba tartozó számítógépek elterjedése a későbbiek folyamán lehetővé teszi, hogy a kikeresett információk kinyomtatása decentralizáltan történjen.

/DOMANSKI, E.: Zautomatyzowany system wyszukiwania informacji chemicznej w Bibliotece Głównej Politechniki Warszawskiej = Przegląd Biblioteczny, 43. köt. 4. sz. 1975. p. 325-331./

(Futala Tibor)

Számítógépes irodalomkutatás

Két kereskedelmi szolgáltatás formájában működő rendszer összehasonlítása egy interdiszciplináris témakörben

Az interdiszciplináris témákra, főként a legújabb keletűekre, vonatkozó cikkek és tanulmányok igen sok folyóiratban kerülnek közzétételre. Összegyűjtésüket korlátozza az idő és a kutatók számára hozzáférhető könyvtárak száma. A cikk szerzői igen nagy szóródású témákat kerestek: például adhéziós jelenségeknek vakuumban tiszta fémek felületén, különböző – specifikus – felületvizsgáló módszerek segítségével történő vizsgálata stb. Két számítógépes keresőrendszer igénybevételel kapott eredményt hasonlítottak össze.

Azt tapasztalták, hogy kétféle rendszerből (CAC – *Chemical Abstracts Condensates* és ASCA – *Automatic Subject Citation Alert*) hét hónap alatt kapott anyagból csupán 21% volt megtalálható mindkét rendszerben.

Az angliai Nottinghami Egyetem UKCIS rendszerének (United Kingdom Chemical Information Service = Egyesült Királyság Kémiai Tájékoztató Szolgálat) keretében futtatott CAC 2. szekciója felöleli a vegyipart, a fizikai és analitikai kémiát és nagyon általánosan értelmezi a vegyészetet. A kapott anyag azonban meglehetősen hiányos és túlságosan a vegyészetre orientált volt.

A CAC forrásanyagát különböző országokban megjelenő 700, zömében vegyészet súlypontú folyóirat alkotja, de feldolgozzák számos állami szerv és egyéb intézmény (pl. NASA, US National Laboratories stb.) kutatási jelentéseit, konferencia-anyagokat, könyveket, szabadalmakat. Bizonyos források referálása azonban nem teljes körű, mert pl. az elsődleges fizikai kérdésekkel foglalkozó lapokból csak a – megítélésünk szerint – vegyészet érdeklődésre számot tartó cikkeket veszik fel.

Információik a cikk címét a szerző nevét és munkahelyét, a folyóirat kódszámát és a kulcsszavakat tartalmaz-

zák. Utóbbiakat a szerző vagy a referáló jelöli ki a cím kiegészítése végett.

A kezdeti próbálkozások után a szerzők e szolgáltatásnak csak specifikus fejezeteit vették igénybe, mert miután kutatási profiljukat szerzők és címszavak különböző kombinációiból állították össze, módjukban volt ezek körének leszűkítése. (Kezdetben számos, érdeklődési területükön kívül eső tétel is bekerült a válogatásba.)

Ugyanazokat a témákat – párhuzamosan – megfigyelhették az ASCA szolgáltatásban is. Ez mintegy 2500 folyóiratot dolgoz fel, de nem terjed ki kutatási jelentésekre, könyvekre, szabadalmi leírásokra, konferenciaanyagokra. Témaköre átfogó, beletartozik pl. a jogtudomány, a szociológia, orvostudomány és pszichológia is. Tárolja az adott cikk minden bibliográfiai adatát, de nem tartalmaz kulcsszavakat.

Jóllehet a kétféle rendszerben a keresőprofil azonos érdeklődési kört fejezett ki, mégsem volt azonos, elsődlegesen az eltérő keresési módszer miatt: a CAC kulcsszavakkal, az ASCA a szerzők nevével dolgozik.

Ideális esetben a keresés eredményeképpen meg kellene kapni az összes releváns cikket, mégpedig nem-releváns tételektől teljesen mentesen. A felhasználók és feldolgozók véleménye szerint viszont a gyakorlatban 20–40%-os relevancia-arányra kell beállni. Ennél kisebb mérvű relevancia esetén a keresőprofil nem eléggé specifikus, ennél nagyobb relevancia esetén viszont növekszik annak a veszélye, hogy egyes cikkek kimaradnak.

A szerzőknek 1972 szeptembere és 1973 áprilisa közötti időszakra vonatkozó megítélése szerint az ASCA gyorsabb, mert a mindkét rendszerben feldolgozott cikkek az UKCIS szolgáltatásában későbbi időpontban szerepeltek. A hét hónap alatt kapott 477 releváns cikkből 341 (71%) származott az ASCA rendszerből és 239 (50%) az UKCIS rendszerből; 103 (21%) volt az olyan cikkek száma, amelyeket mindkét rendszer megadott.

Az eredmények táblázatos egybevetésekor kitűnt, hogy bár a CAC tématerülete nyilvánvalóan szűkebb volt, mint az ASCA-é, mégis az UKCIS rendszer által kiválogatott anyagnak mintegy 61%-a nem szerepelt az ASCA anyagában és e 61%-nak a fele kutatási jelentés és konferencia-anyag volt. Kitűnt, hogy az ASCA-rendszerben a hivatkozások szerinti keresési lehetőség jól használható, míg a CAC-2 rendszerben a kulcsszavas keresési lehetőségnek jelentős korlátai vannak.

Jóllehet az ASCA rendszerben sikeresebben meg lehetett fogalmazni a profilokat, mint az UKCIS numerikus kódjelzeteivel, mégis az utóbbi révén sok olyan cikkhez jutottak hozzá, melyeket az ASCA segítségével nem találtak volna meg. Ez okból kifolyólag mindkét rendszert továbbra is használják.

Általánosan levonható következtetések:

viszonylagos teljességhez nem mellőzhető teljesen a kézi visszakeresés és a referátumok nyomon követése;

rendszeresen ellenőrizni kell a keresőprofilokat, az eredményeket és az irodalmi stílusváltozásokat a profilok naprakész állapotba hozatala és a hibák kiküszöbölése érdekében;

új keresőprofilokat nagy gonddal kell megírni és ehhez minden bizonnyal némileg ismerni kell a keresett terület szakirodalmát.

/PARRY, A.A. – LINFORD, R.G. – RICH, J.I.:

Computer literature searches – a comparison of the performance of two commercial systems in an interdisciplinary subject = The Information Scientist, 8. köt. 4. sz. 1974. p. 179–187./

(Keveyné Bundy Mária)

Dokumentumtároló és -kereső rendszerek jövője

Az Institute for Graphic Communication 1975 májusában Ipswichben (Mass.) rendezett konferenciája a szakirodalmi információ kezelésének leghatékonyabb módszereit vizsgálta. E tevékenységi körben 1973-ban az Egyesült Államokban 5,7 millió személy dolgozott. (81%-uk ipari magánvállalkozásokban), az összes ráfordítás 27 milliárd dollár körül volt. És bár az ipari tevékenység csaknem minden területen jelentősen korszerűsödött – elsősorban az automatizálás révén – az információs terület máig is alapvetően manuálisan tevékenykedik. Az információs igények rohamosan nőnek, s ha az új technika alkalmazása nem tör be, 1980-ban 19 millióra becsülhető az itt foglalkoztatandók száma. Pedig a fejlett technológia már rendelkezésre áll, s az ezt alkalmazó fejlett rendszerek is néhány éven belül hozzáférhetőek lesznek. Ezek figyelmen kívül hagyása igen súlyos hiba volna.

/Journal of Library Automation, 8. köt. 3. sz. 1975. p. 266./

(Sárdy Péter)

Válaszadó mondatok és válaszadó táblázatok visszakeresése teljes szövegből

A szakember a munkája során felmerülő problémákra választ a szakirodalomban keres. Ha a lehetséges forrásokat nem ismeri, információkereső szolgáltatást vehet igénybe, s így egy (esetleg referátumokkal kiegészített) irodalomjegyzéket kap. Ennek két nagy hátránya van: a kikeresett tételek közül sok nem releváns, de a dokumentumokról csak kézbevitellel állapítható meg, tartalmazzák-e a választ, és mi a válasz.